

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

LVU ur ett könsperspektiv

En tematisk analys av hur pojkars och flickors beteende framställs inom 3§
LVU

Nora Lothigius och Sigrid Liedberg

Kandidatuppsats (SOPB63)
Aktuell termin: VT 2023
Handledare: Lina Ponnert

Abstract

Authors: Nora Lothigius & Sigrid Liedberg

Title: *LVU from a gender perspective: A thematic analysis of how boys' and girls' behavior are described within 3§ LVU.* [Translated title]

Supervisor: Lina Ponnert

Assessor: Johan Cronehed

The aim of this study was to examine how youths' behaviors are portrayed within Swedish administrative courts verdicts regarding compulsory care in 3§ LVU (the care of young persons act), and to examine potential gender differences. The study was conducted with a qualitative research method through a thematic analysis of court verdicts. The selection for the empirical material was based on the following criterias; the verdicts needed to concern 3§ LVU and have gained legal effect after 2020-01-01, considering the legislation of the United Nations Convention of the Rights of the Child in Sweden. The empirical material was based on 15 girls' and 15 boys' verdicts. Judith Butler's and Yvonne Hirdman's gender theories were used as the theoretical framework for the analysis. This study found that the behavior regarding addiction was described similarly for both boys and girls, with a clear focus on consumption. Regarding gender differences, this study showed that boys tended to be described as active subjects who were difficult to control. Girls on the other hand were described as passive objects who were difficult to protect and were often victims of other boys' or men's behavior. Moreover, mental illness was not emphasized for the boys as much as it was for the girls, even if mental illness appeared to be a problem for the boys too. The conclusion that was made upon the gender similarities was that they differed from previous studies on addiction, which was understood by the fact that those studies were old. Regarding the gender differences, the conclusion was that they expressed gender stereotypes. Moreover, both boys and girls risk being affected negatively by gender stereotypes; girls because they were given responsibility for the behavior of other people, and boys because their mental illness was not considered.

Keywords: LVU (the care of young persons act), compulsory care, gender stereotypes, gender differences.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.1 Problemformulering.....	4
1.2 Syfte och frågeställningar.....	5
2. Bakgrund.....	6
2.1 Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).....	6
2.1.1 <i>Missbruk av beroendeframkallande medel 3§ LVU</i>	6
2.1.2 <i>Brottslig verksamhet 3§ LVU</i>	7
2.1.3 <i>Socialt nedbrytande beteende 3§ LVU</i>	7
2.2 Könneutralitet i lagen.....	7
2.3 Barnkonventionen.....	8
2.4 Särskilda ungdomshem.....	8
3. Kunskapsläget.....	9
3.1 Kunskapssökning.....	9
3.2 Barn och barnperspektiv inom samhällsvården.....	9
3.3 Historik av könsskillnader inom barnvården.....	10
3.4 Könsdiskurser.....	10
3.5 Könrelaterad dikotomi inom institutionsvården.....	12
3.6 Könsåtskillnad i bedömningar om institutionsvård.....	13
3.7 Sammanfattning och motivering.....	14
4. Teoretiska utgångspunkter.....	15
4.1 Motivering av teorival.....	15
4.2 Det socialkonstruktionistiska perspektivet.....	16
4.3 Genusteorier.....	16
5. Metod.....	19
5.1 Förförståelse.....	19
5.2 Metodologiska överväganden.....	19
5.3 Urval.....	20

5.4 Bearbetning och analys.....	21
5.5 Forskningsetiska överväganden.....	22
5.6 Metodens tillförlitlighet.....	23
5.7 Arbetsfördelning.....	24
6. Resultat och analys.....	25
6.1 Likheter mellan könen avseende beteende och missbruk.....	25
6.2 Könsskillnader gällande beskrivningar av de ungas beteenden.....	26
6.2.1 Pojkars kriminalitet och flickors ospecificerade olämpliga umgänge.....	26
6.2.2 Olikheter gällande hur ungdomarnas umgängen problematiseras.....	27
6.3 Pojkar som aktiva subjekt och flickor som passiva objekt.....	29
6.4 Skilda ordval samt betoning på olika saker.....	31
6.4.1 Ord som beskriver flickor och pojkars beteende.....	31
6.4.2 Olika betoning på struktur och rutiner.....	32
6.4.3 Flickor ska skyddas medan det för pojkar ska sättas gränser.....	33
6.4.4 Olika betoning på de ungas psykiska mående.....	34
7. Avslutande diskussion.....	36
7.1 Sammanfattning och slutsatser.....	36
7.2 Vidare forskning.....	39
Referenslista.....	41

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Enligt 1§ i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) är socialnämnden ansvarig för att ge ungdomar stöd och skydd, när åtgärder på frivillig väg inte är möjligt (Prop. 1989/90:28, s. 106). Enligt 1§ LVU är det huvudsakliga syftet med lagen att kunna ge behövlig vård till barn och unga som är under 18 år, och i särskilda fall får det beslutas om vård enligt 3§ LVU för den som är 18 men ännu inte fyllt 20 år. För att vård enligt LVU ska kunna ges krävs det att nödvändig vård inte kan ges med samtycke, till exempel för att samtycke saknas från någon vårdnadshavare eller den unge själv. För att ett beslut om tvångsvård ska kunna tas ska det därutöver finnas en påtaglig risk att den ungas hälsa och utveckling skadas. Det kan vara på grund av ett förhållande i hemmet enligt 2§ LVU, eller på grund av den unges eget beteende enligt 3§ LVU. Enligt 4§ LVU är det socialnämnden som gör ansökan om vård enligt LVU, och därefter meddelas beslutet av Förvaltningsrätten. Bedömningar och beslut som utgår från lagstiftningen, och däribland LVU, ska vara könsneutrala för att inte bryta mot 2 kap 13§ Regeringsformen (1974:152) som betonar förbud mot diskriminering på grund av bland annat kön. Med tanke på att tvångsvård är en allvarlig åtgärd som för unga som vårdas på grund av eget beteende 3§ LVU dessutom kan innebära låsbar vård på ett så kallat särskilt ungdomshem, kan könsneutralitet ses som extra viktigt.

När det gäller könsskillnader kopplat till ungdomar och institutionsvård finns det forskning som gjorts på ämnet historiskt, och som visar att det under 1900-talet har funnits skillnader mellan könen gällande vilka beteenden som motiverar institutionsvård (Hamreby 2004; Lundström & Sallnäs 2006). Dessa könsskillnader förklaras av stereotypa föreställningar kring kön och beteende (ibid.). Även senare forskning som gjorts under 2000-talet och som undersökt könsskillnader visar att stereotypa föreställningar kring kön går att finna inom institutionsvården där pojkar och flickor av personalen beskrivs på olika sätt i motsats till varandra; pojkarna görs ansvariga för sitt beteende medan flickorna betraktas som offer (Laanemets & Kristiansen 2008, s. 142f). Vidare finns det diskurser inom socialtjänsten och institutionsvården som bidrar till en syn på flickor som sköra samt att psykisk ohälsa karakteriserar deras problematik (Andersson Vogel 2016). Gällande flickor som är utsatta för sexuell exploatering och därefter får

institutionsvård finns det internationell forskning som visar att det finns tendenser bland jurister att problematisera flickors sexualitet genom att lägga ansvaret för sexuell utsatthet på dem själva (Anderson et al 2017). När det gäller den svenska lagstiftningen visar tidigare studier att det förekommer dubbla uppsättningar av normer kopplat till könen i 3 § LVU (Schlytter 2000). Dessa normer berör bland annat skillnader i vad som räknas som missbruk för pojkar kontra flickor samt hur man ser på de två könen sexualitet (ibid.).

Således finns det könsstereotypa föreställningar såväl historiskt inom barnvården som i dagens institutionsvård, och ett särskilt fokus på sexualitet verkar finnas gällande flickor. I studier som har gjorts förekommer det dessutom könsskillnader gällande hur 3 § LVU tillämpas. Den forskning som har gjorts kring tillämpningen av 3 § LVU är däremot förhållandevis gammal och därmed är det relevant att undersöka om sådana könsskillnader fortfarande går att hitta i dagens bedömningar som görs inom ramen för 3 § LVU, och att därutöver undersöka hur bedömningarna kan förstås. Att studera bedömningar som rör unga motiveras ytterligare av att lagstiftningen har förändrats sedan de ovannämnda studierna genomfördes då barnkonventionen sedan 2020 är lagstadgad. I lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter framgår det nämligen i artikel 2 att barns rättigheter ska garanteras i juridiska processer utifrån att ingen form av diskriminering får förekomma, och där inkluderas förbud mot särbehandling på grund av kön.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att undersöka och analysera domar gällande omhändertagande enligt 3 § LVU utifrån ett könsperspektiv.

- Hur framställs flickors och pojkars beteende i 3 § LVU?
- Finns det några könsskillnader gällande hur ungdomarna framställs och hur kan de isåfall förstås?

2. Bakgrund

I detta avsnitt följer en redogörelse för lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Beskrivningen innefattar en översiktlig beskrivning av LVU samt en beskrivning av 3§ LVU och dess rekvisit; missbruk, brottslig verksamhet samt socialt nedbrytande beteende. Därefter följer en redogörelse för könsneutralitet i juridisk kontext och att vara lika inför lagen, samt en redogörelse för barnkonventionen och avslutningsvis ett stycke om särskilda ungdomshem.

2.1 Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

Socialstyrelsens statistik visar att det beslutades om 3 486 omhändertaganden enligt LVU under 2020, där pojkar sticker ut i antal som påbörjar och erhåller vård på grund av beteende (Socialstyrelsen 2021). Enligt 5 kap 1§ Socialtjänstlagen (2001:453) är socialnämnden ansvarig för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden, och är därför skyldig att ingripa och ge barn och unga vård utanför hemmet i de fall där det är nödvändigt för att de ska få det stöd och skydd som behövs. LVU kompletterar SoL och betonar att socialnämnden också är skyldig att ingripa när behövlig vård för barn och unga inte kan ges med samtycke (Prop. 1989/90:28, s. 106). Enligt 1§ LVU framgår det att vård enligt denna lag ska ges för den som är under 18 år; om det finns ett missförhållande kopplat till den unges hemmiljö, 2§ LVU, och/eller den unges eget beteende, 3§ LVU. Av 1§ LVU framgår det också att vård enligt 3§ kan beredas till den som är 18 år men ännu inte fyllt 20, om det är mer lämpligt än någon annan vård. Enligt 21§ LVU ska vården isåfall senast upphöra när den unge fyllt 21 år. Det är socialnämnden som gör ansökan om vården, och därefter meddelas beslutet av Förvaltningsrätten enligt 4§ LVU. För att lagen ska bli tillämplig ska missförhållandet föra med sig en påtaglig risk för att den unges hälsa/utveckling skadas, samt att den behövliga vården inte kan ges med samtycke. Nedan följer en beskrivning av de tre rekvisiten som finns inom ramen för 3§ LVU, som är av relevans för den här studien.

2.1.1 Missbruk av beroendeframkallande medel 3§ LVU

Det första rekvisitet i 3§ LVU är *missbruk av beroendeframkallande medel*. Med beroendeframkallande medel avses förutom alkohol och narkotika även jämställda tekniska preparat såsom thinner (Prop. 1979/80:1, s. 582-583). För att detta rekvisit ska uppfyllas så att

vård därmed kan beredas krävs det att den unge, genom missbruket, utsätter sig för en sådan allvarlig fara så att det finns en påtaglig risk att dennes hälsa eller utveckling kommer att skadas.. Det betonas att det ska vara fråga om längre tids frekvent missbruk, alternativt något enstaka användande av tyngre narkotika såsom till exempel heroin. Även icke-medicinskt bruk av läkemedel kan göra lagen aktuell, om det finns en allvarlig fara för den unges hälsa och utveckling (Prop. 1979/80:1, s. 582-583).

2.1.2 Brottslig verksamhet 3§ LVU

Det andra rekvisitet är *brottslig verksamhet*. Här betonas det att lindriga brott samt enstaka andra brott som inte är allvarliga, inte är tillräckligt för att bereda vård enligt lagen (Prop. 1979/80:1, s. 583). Lagen blir aktuell först när den unge utsätter sin hälsa och utveckling för en påtaglig risk att skadas genom sådan brottslighet som visar på en bristande anpassning till samhället (ibid.). I de fall där den unge har begått något enskilt allvarligt brott, kan det behöva avgöras om det istället är fråga om ett annat socialt nedbrytande beteende (Prop. 1989/90:28, s. 109).

2.1.3 Socialt nedbrytande beteende 3§ LVU

Det tredje rekvisitet är *socialt nedbrytande beteende*. För att detta rekvisit ska bli aktuellt krävs det att den unges beteende avviker från samhällets normer, och medför en påtaglig risk för att dennes hälsa och utveckling ska skadas (Prop. 1989/90:28, s. 66f). Som tidigare nämnt kan det exempelvis vara att den unge har begått något enstaka allvarligt brott, där det inte ännu är fråga om brottslig verksamhet. Det kan även handla om att den unge vid upprepade tillfällen befinner sig i olämpliga miljöer där det exempelvis förekommer missbruk, eller att den unge är prostituerad (ibid.).

2.2 Könsneutralitet i lagen

I enlighet med Regeringsformen 1 kap. 2 § ska jämlikhet råda i samhället där ingen diskriminering mellan könen ska vara förekommande. Även 1 kap 1§ Diskrimineringslagen (2008:567) betonar förbud mot diskriminering samt främjande av rättigheter, bland annat gällande kön. Sveriges lagstiftning har under 1900-talet haft sin utgångspunkt i en likhetsideologi, vilket det dock inte har fungerat att utgå från i praktiken för att det ska bli jämställt utan det har varit nödvändigt att använda sig av särreglering för att resultatet ska bli

jämställdhet (Svensson 2001, s. 8f). Svensson redogör för att särregleringar bland annat visar sig genom införandet av grovt kvinnofridsbrott i lagstiftningen. Samtidigt påtalar Svensson även att man inom rätten utgår från mannen som norm och att kvinnan därmed behövt anpassa sig utefter denna norm för att jämställdhet ska uppnås, vilket innebär att kvinnan har behövt inrätta sig med mannens villkor medan mannens situation förblivit oförändrad (ibid., s. 9f).

2.3 Barnkonventionen

FN:s barnkonvention antogs av Sverige år 1990. Från och med 2020-01-01 är barnkonventionen även lagstadgad i lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Barnkonventionen innehåller 54 artiklar gällande barns rättigheter samt statens ansvar att artiklarna efterföljs. Artiklarna 1-42 i barnkonventionen är införlivade i lagstiftningen. Artiklarna 2, 3, 6 samt 12 utgör grunden för konventionen och det är utifrån dessa artiklar som de övriga artiklarna har sin utgångspunkt i. Dessa artiklar innefattar bestämmelser om barns rättigheter, lika värde, att inget barn får diskrimineras, barnets rätt att bli hörd och att få framföra sina åsikter, barns utveckling samt barnets bästa. Att se till barnets bästa utgör en central punkt för konventionen. Staten är skyldig att se till att konventionen följs och upprätthålls i förhållande till alla barn som är under 18 år och vistas i Sverige (Barnombudsmannen 2021).

2.4 Särskilda ungdomshem

Av 12§ LVU framgår det att det finns särskilda ungdomshem för unga som behöver vara under särskilt noggrann tillsyn, på grund av något av de skälen som framgår av 3§ LVU. Vidare framgår det av 12§ LVU att det är socialnämnden som beslutar om att den unge ska beredas vård på ett särskilt ungdomshem, och därefter är det Statens institutionsstyrelse (SiS) som ska tilldela den unge en plats på ett sådant hem. För sådana särskilda ungdomshem har SiS särskilda befogenheter, som framgår av 15-17c§§ och 19§ LVU. Enligt 15§ LVU innebär de särskilda befogenheterna bland annat att den unge får hindras att lämna hemmet samt begränsas i sin rörelsefrihet, om det är nödvändigt för att vården ska kunna fullbordas. Vidare framgår det av 15§ LVU att de särskilda befogenheterna endast är tillämpliga om den unge befinner sig vid ett hem med särskilt noggrann tillsyn samt bereds vård enligt någon av de skälen som framgår av 3§ LVU. Värt att nämna är att även barn som vårdas enligt 2§ LVU eller frivilligt enligt SoL kan skrivas in på ett särskilt ungdomshem, något som dock är ovanligt (Socialstyrelsen 2020, s. 202).

Avslutningsvis innebär alltså en LVU-dom enligt 3§ att socialtjänsten kan placera ungdomar på något av de 21 särskilda ungdomshemmen, som ofta är låsta och har särskilda befogenheter som inte finns på vanliga HVB-hem (Statens institutionsstyrelse 2022).

3. Kunskapsläget

3.1 Kunskapssökning

Sökningen av kunskap för den här studien har gjorts i LUBsearch samt Google Scholar, och följande sökord har använts i olika kombinationer: kön, könsskillnader, LVU, tvångsvård, compulsory treatment, compulsory care och compulsory residential care. Vidare har referenser från flera av de artiklar som hittats genom sökningarna i sin tur bidragit med fler relevanta artiklar för den här studien.

3.2 Barn och barnperspektiv inom samhällsvården

Levander och Sturfelt (2019) undersöker i sin artikel hur psykisk ohälsa har beskrivits i statliga utredningar och betänkanden från 1900-talet fram tills idag, gällande barn och unga inom samhällsvården. Artikelförfattarna beskriver hur barn och unga inom samhällsvården på olika sätt osynliggörs på grund av att fokus ligger på förebyggande arbete för mildare psykisk ohälsa, vilket gruppen barn och unga inom samhällsvården inte blir hjälpta av eftersom deras problematik ofta är mer allvarlig (ibid., s. 35ff). Fortsättningsvis skriver skribenterna att trots att ett stärkt barnrättsperspektiv på senare tid betonar att utsatta barn ska skyddas, har få insatser för barn och unga inom samhällsvården utarbetats (ibid.). Det centrala i betänkanden som rör psykisk ohälsa och ett ökat barnrättsperspektiv, är nämligen fortfarande den generella ohälsan snarare än ohälsan hos de utsatta barnen inom samhällsvården (ibid.). Unga inom samhällsvården beskrivs i termer av att inneha grov psykisk ohälsa och inbegrips inte i den barnrättsdiskurs som innebär att barnet betraktas som en egen aktör, till skillnad från det generella barnet som tilldelas ett aktörskap genom att de beskrivs kunna hantera sin ohälsa (ibid.).

Tärnfalk och Alm (2021) redogör i sin artikel för socialarbetares perspektiv av bedömandet gällande unga som har avtjänat sluten ungdomsvård och därefter bereds vård enligt LVU. I intervjuer med socialarbetare som arbetar med dessa bedömningar framkom det att det råder brister i användandet av evidensbaserad praktik gällande att tillgodose barnets bästa. Tärnfalk

och Alm poängterar att det beror på att det inte finns tillräcklig tillgång till sådan evidens, vilket enligt socialarbetarna resulterat i att man ofta går på magkänsla vid bedömningarna. Det blir således upp till den enskilde individen hur väl barnperspektivet och barnets bästa tas i beaktande och vad man bedömer vara det bästa för barnet i fråga. Tärnfalk och Alm (2021) redogör för att det finns en oro bland socialarbetarna huruvida bedömningarna verkligen blir korrekta. Vidare belyser skribenterna att det av socialarbetarna framgår att man vid bedömandet av vård för den unge även tar skyddandet av samhället i beaktande. Av intervjuerna visar det sig att det vid bedömningar kan tas lika stor hänsyn till aspekten att skydda samhället som till vårdbehovet (ibid.). Värt att poängtera är att det i LVU-lagstiftningen inte finns någon lydelse som antyder att samhället ska skyddas.

3.3 Historik av könsskillnader inom barnavården

Hamreby (2004) har studerat synen på kön och sociala problem inom den sociala barnavården under 1900-talet. Artikelförfattaren hänvisar till en studie som bland annat diskuterar vilka beteenden som betraktades som sociala problem under denna tid, och i den framgår det att beteenden som motiverade ingripanden från barnvårdsnämnden skiljde sig mellan könen (ibid., s. 136). Gällande flickor var det vanligare med beteenden som rörde överträdelse av sexuella normer medan det för pojkar dominerande beteendet var brott (ibid.). Dessa skillnader förklaras genom stereotypa föreställningar om kvinnligt respektive manligt beteende, vilket handlar om att det accepterade beteendet för pojkar är att vara utåtriktade medan det för flickor är mer accepterat att vara passiv och medgörlig (ibid.). Liknande resultat finner Lundström och Sallnäs (2016), som i sin studie ger ett historiskt perspektiv gällande synen på barnavårdsproblem under 1900-talet; utifrån klass, kön och etnicitet och hur dessa förhållanden framställts i officiella texter. Könsskillnader betonas nämligen beträffande vilka beteenden som ger upphov till omhändertagande inom barnavården, där sexuella beteenden dominerar hos flickor medan det för pojkar är stöldbrott (ibid., s. 201). Flickors sexualitet har alltså problematiserats till skillnad från pojkarnas, och motiverat omhändertaganden långt tillbaka i tiden (ibid.).

3.4 Könsdiskurser

Claezon (2008) redogör i sin studie, som gjorts i samverkan med Stiftelsen Allmänna Barnhuset gällande könsperspektiv i socialt arbete med barn och ungdomar, för hur flickor värderas på ett

annat sätt än pojkar genom moraliska samt normativa föreställningar där flickor bedöms ur en psykopatologisk diskurs och enligt könsskillnaderna underordnas pojkarna. Vidare visar studien att könsmedvetna ställningstaganden ofta inte förekommer i samband med utredningar av socialtjänsten. Claezon (2008) redogör även för hur de ungas utrymme gällande att komma till tals i utredningar är väldigt begränsat vilket ger ett stort utrymme för de professionella att spekulera. Claezon belyser att detta yttrar sig genom strukturella antaganden om könen som speglas av bilden av att flickor skulle bära ansvaret för pojkars sexualitet samt könsmakt och kvinnors underlägsenhet. Som exempel på detta framträder bland annat formuleringar i utredningar som antyder att en flicka: “[...] ’låter sig utnyttjas’ [...]”. (ibid., s. 54). Detta styrks även av Ulmanen och Anderssons (2006) litteraturgenomgång av könsperspektiv i social barnavård i Sverige, där de redogör för forskning som visat att flickor i socialtjänstens utredningar skildras baserat på sina inre personlighetsdrag och gestaltas som passiva objekt medan pojkarna skildras baserat på yttre egenskaper samt sina ageranden och istället ses som aktiva subjekt. Litteraturgenomgången belyser även att flickornas situation inte analyseras i samma grad som pojkarnas och redogörs därmed på ett mer flytande sätt. Dessutom tas pojkarnas egna berättelser i större beaktande i utredningarna. Därutöver blir flickorna anonymiserade i större utsträckning än pojkarna och benämns istället som “flickan”, vilket enligt skribenterna riskerar att resultera i att flickorna osynliggörs ännu mer (ibid., s. 27).

Vidare redogör Claezon (2008) för forskning som även belyser att flickor får ta ansvar för övergrepp de har blivit utsatta för alternativt att skuldbeläggning förekommit gällande att flickan själv ska ha uppmuntrat pojken till att begå handlingen. Claezon påpekar även att det i utredningar ofta är förekommande att pojkarnas ursprung belyses när pojken/ pojkarna som flickan i fråga umgås med, eller har ett intresse för, inte härstammar från Sverige. Skribenten menar att det i dessa utsagor finns en underförstådd koppling mellan detta och flickans sexualitet. Samtidigt poängterar hon att man har ett större överseende gällande pojkar eftersom man inte intresserar sig för pojkars sexualitet i utredningar som rör dem (ibid., s. 54). Liknande resultat återfinns i Ulmanen och Anderssons (2006) studie i avsnittet där de redogör för forskning av journaler från Maria Ungdom gällande ungdomar med missbruksproblematik. I flickornas journaler fanns en ingående kartläggning av deras sexualitet som utgjorde bevis för ett avvikande beteende, vilket inte återfanns i pojkarnas journaler. Pojkarnas sexualitet beskrivs i

mycket lägre grad och redogörelserna som fanns var framförallt med koppling till risken för att smittas av HIV (Ulmanen & Andersson 2006). Vidare framgår det i Claezons (2008, s. 55) studie att socialarbetare dessutom tenderar att "göra kön" i samband med att man vid dokumentation använder sig av skilda ordval i dokumenteringen av pojkar kontra flickor. Claezon påpekar avslutningsvis att dessa faktorer kan påverka resultatet av barnens utredningar och ifrågasätter därmed utredningarnas tillförlitlighet när avsaknaden av könsmedvetenhet är rådande (ibid., s. 57).

Gällande flickor och sexuell utsatthet undersöker Andersson et al (2017) i sin amerikanska studie kommersiell sexuell exploatering för unga flickor som kommer i kontakt med ungdomsrättssystemet. Artikelförfattarna påtalar att flickor ofta tas in i institutionsvård för att de anses ha ett behov av att vara i säkerhet eller att få sin sexualitet kontrollerad; och därmed behandlas flickorna som ungdomsbrottslingar snarare än som offer (ibid., s. 667).

Fortsättningsvis undersöks det i studien hur jurister inom domstolen pratar om unga tjejer som är utsatta för sexuell exploatering och som blir placerade på institution till följd av det (ibid., s. 670). Flickorna benämns antingen som offer eller lagöverträdare (ibid., s. 672). Artikelförfattarna poängterar att juristerna ofta lägger skulden för den sexuella exploateringen på flickorna själva, genom att deras beteende som anses vara anledningen till utsattheten ifrågasätts (ibid., s. 673). De äldre flickorna ges ett större ansvar för sin egen utsatthet och beskrivs som prostituerade, medan de som är yngre oftare benämns som offer (ibid., s. 677).

3.5 Könsrelaterad dikotomi inom institutionsvården

Könsskillnaderna som har funnits historiskt och som finns i dagens barnavård, går även att hitta inom institutionsvården. Andersson Vogel (2016, s. 109) undersöker nämligen i sin studie hur diskurserna ser ut bland socialarbetare, gällande synen på unga flickor inom institutionsvården. Artikelförfattaren framlägger att en könsrelaterad dikotomi genomsyrar diskussionerna kring flickor inom socialtjänsten, där flickors problematik beskrivs handla om psykisk ohälsa och en inåtvänd frustration medan pojkars problematik istället beskrivs karakteriseras av våld, kriminalitet och utåtagerande beteenden (ibid., s. 116f). Därtill inkluderar denna dikotomi förminskande beskrivningar av flickor som passiva och sköra medan pojkarna beskrivs i termer av att vara aktiva och utåt (Andersson Vogel 2017, s. 116f). Vidare beskrivs det att våldsamhet

hos flickor förstås på ett annat sätt än vad det gör för pojkar (ibid., s. 117ff). Betoningen på psykisk ohälsa hos flickor gör nämligen att den tvångsplacerade flickans utåtagerande beteende förklaras som symptom på psykisk ohälsa, snarare än att förstå våldsamheten som psykisk ohälsa i sig (ibid.).

Laanemets och Kristiansen (2008, s. 9) undersöker hur institutionsvården ter sig utifrån ett genusperspektiv, med ett fokus på hur personalen arbetar med och ser på kön och genus. Skribenterna framför i sin studie att pojkar och flickor bemöts på olika sätt inom ungdomsvården, vilket innefattar att pojkarna får erfara ett hårdare bemötande från personalen med större krav på att bli ansvarstagande och att foga sig i rollen som en stark man, utan att visa känslor (ibid., s. 140). Bemötandet för flickorna präglas istället av försiktighet och större acceptans för känslouttryck eftersom de ses som sköra, och därtill hålls dialoger mellan personal och flickor med större intensitet än för pojkarna (ibid.). Detta förstås av artikelförfattarna som en dikotom syn på kön (ibid., s. 142). De generaliseringar kring kön som karaktäriserar det dikotoma synsättet uppges försvåra arbetet eftersom de inte är tillräckliga för att kunna skildra ungdomarnas beteenden (ibid., s. 142f).

3.6 Könsåtskillnad i bedömningar om institutionsvård

Schlytter (2000;1999) redogör med utgångspunkt i könsdifferentiering i praxis samt att vara lika inför lagen för en klyvning mellan pojkar och flickor i rättspraxis gällande rekvisiten i 3 § LVU. Schlytters (2000) studie visar att det råder dubbla uppsättningar av normer i LVU-domar där det finns olika normer som gäller för pojkar kontra flickor. I praktiken innebär detta att det saknas könsneutralitet i det juridiska systemet då könen behandlas på olika vis baserat på de skilda normerna. Schlytter redogör för att detta genomsyrar de tre rekvisiten i 3 § LVU. Gällande missbruksrekvisitet belyser Schlytter att gränsen för missbruk ter sig olika beroende på om den unge är pojke eller flicka, där gränsen för vad som räknas som missbruk är högre för pojkar. När det kommer till att bedöma flickors missbruk spelar även fler faktorer in än den faktiska konsumtionen. Det rör bland annat om huruvida flickan har haft sex med många pojkar eller varit utåtagerande alternativt själv blivit misshandlad. Har flickan under alkoholpåverkan till exempelvis varit sexuellt aktiv med flera partners anses hon utsätta sig för en påtaglig risk. I pojkars fall är det däremot enbart den faktiska konsumtionen som är avgörande (ibid.).

Vidare redogör Schlytter för hur flickor ofta döms baserat på ett självdestruktivt beteende, när de anses vara självmordsbenägna alternativt har en psykisk störning, vilket Schlytter menar inte ingår i bestämmelserna av rekvisitet annat socialt nedbrytande beteende sett till vad som går att utläsa av förarbetena (Schlytter 2000). Sådana företeelser ligger alltså utanför lagstiftningen och Schlytter (1999) menar att man därmed inte har tagit hänsyn till flickors sociala situationer eftersom lagen inte utgår från vetenskapligt grundade normer gällande flickor. Istället bedöms flickor utefter dolda normer (ibid., s. 143). I enlighet med resultaten av Claezons (2008) samt Ulmanen och Anderssons (2006) studier fann även Schlytter (2000) markanta skillnader gällande bedömningen av och synen på flickors respektive pojkars sexualitet. Schlytter redogör för hur flickor som har sex utan att ha en stadigvarande relation beskrivs ha "ett sexuellt utmanande sätt." (ibid., s. 115). För de flickor som har en etablerad relation med en pojke spelar det roll vem pojken är i bedömningarna. Schlytter exemplifierar detta genom att belysa två flickor som dömts enligt 3 § LVU där den ena flickan hade en pojkvän som var mycket äldre än henne själv och den andra flickans pojkvän bodde på en flyktingförläggning, vilket inte ansågs lämpligt. Schlytter poängterar att sådana resonemang gällande sexualiteten inte existerar i bedömningarna av pojkar (ibid.).

3.7 Sammanfattning och motivering

Sammanfattningsvis visar tidigare studier att barn och unga inom samhällsvården osynliggörs, på så sätt att tillräckliga åtgärder för deras psykiska ohälsa inte finns trots det stärkta barnrättsperspektivet. Därutöver finns det brister gällande hur väl barnrättsperspektivet samt vårdbehovet tas i beaktande, för de beslut som tas för unga som går från slutna ungdomsvård till LVU-vård. Det finns nämligen en vilja att skydda samhället, trots att det inte har stöd i lagstiftningen om LVU samt att man ofta går på magkänsla vid beslut kring barnets bästa. När det gäller könsskillnader visar befintlig forskning att det inom socialt arbete historiskt sett finns markanta skillnader i hur man behandlar flickor respektive pojkar samt att det råder en tydlig avsaknad av könsneutralitet i arbetet. Dels finns det skillnader i hur man framställer pojkar kontra flickor, dels finns det skillnader i hur man ser på könen; vilka normer som gäller och vilka beteenden man har överseende med. Detta speglas även inom dagens institutionsvård samt i bedömningarna som görs gällande LVU. Den forskningen är av relevans för grunden till den här studien eftersom det bidrar med en bred beskrivning av hur könsskillnader tar sig uttryck såväl

inom barnvården som i användandet av LVU. Befintlig forskning antyder att könsskillnader råder mellan pojkar och flickor gällande rekvisiten i 3 § LVU, vilket framgår av att den fastslagna bevisnormen följs i pojkarnas domar men inte i flickornas. Lagstiftningen utgår nämligen från en normuppsättning som är anpassad efter pojkar och som därför inte tar hänsyn till flickors sociala förhållanden samt upplevelser. Vikten av och redogörelserna för den ungas sexualitet tycks vara en av de främsta faktorerna där stora skillnader uppdragas mellan könen i bedömningarna, där flickors sexualitet problematiseras till skillnad från pojkars. Diskurser kring problematisering och ifrågasättande av flickors beteende som rör sexualitet är inte bara rådande i bedömningar inom den svenska lagstiftningen, utan också internationellt i professionella diskussioner inom domstolar kring flickor som är utsatta för sexuell exploatering.

De rapporter och artiklar som berör hur könen behandlas i 3§ LVU, och som utgör kunskapsläget för den här studien, är framförallt utförda under 90-talet och tidigt 00-tal på grund av att forskning kring ämnet som är nyare än så är begränsad. Det motiverar den här studien som ämnar att undersöka hur könen behandlas i 3 § LVU i nutid, vilket alltså utgör en kunskapslucka i forskningen. Med tanke på att barnkonventionen, som betonar barns rätt att komma till tals och icke-diskriminering baserat på kön, sedan 2020 även är lagstadgad motiverar det studien ytterligare då detta inte var fallet för de tidigare studierna som gjorts på ämnet.

4. Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt följer en presentation och beskrivning av de teorier som har använts i den här uppsatsen. De teorier som har använts är socialkonstruktionismen samt två olika genusteorier.

4.1 Motivering av teorival

Judith Butler och Yvonne Hirdmans genusteorier är applicerbara för denna studie eftersom de inger en förståelse för hur kön konstrueras i samhället, vilket innefattar hur normerna som skapas ur genus påverkar hur pojkar och flickor värderas och behandlas i en samhällskontext. Detta bidrar med förståelse kring eventuella skillnader som görs mellan pojkar och flickor i en juridisk kontext. Genusteorierna har sin utgångspunkt i det socialkonstruktionistiska perspektivet och därmed följer inledningsvis en kortare redogörelse för socialkonstruktionismen följt av en djupare inblick i genusteorierna.

4.2 Det socialkonstruktionistiska perspektivet

Hacking (1999, s. 19f) beskriver innebörden av begreppet sociala konstruktioner, och framför att det handlar om att den verklighet som människan upplever är socialt konstruerad. Det betyder att det som existerar runt omkring människan och som ses som verkligheten, egentligen är något som har skapats genom sociala företeelser över tid. Vår verklighet är alltså inte något som är naturligt och oberoende av oss själva (ibid.). Det poängteras att syftet med tankesättet kring sociala konstruktioner ofta är att kritisera och förändra sådant i vår värld som av människan ses som naturligt, vilket har etablerats över tid (ibid.). Vidare är flera socialkonstruktionistiska teorier kopplade till genus (ibid., s. 20f). Dessa teorier gör skillnad på biologiskt kön och genus, där det sistnämnda är något som skapas i det sociala sammanhanget och som innefattar både egenskaper hos könen och maktrelationer dem sinsemellan. Således innebär det enligt genusteoretikerna att de anatomiska skillnader som följer av det biologiska könet inte slår fast ett visst genus (ibid.). Genusteoretikerna är överens om att de maktrelationer och stereotypiska egenskaper som är kopplade till de två biologiska könen försätter kvinnor i ett underläge i förhållande till männen och att detta behöver förändras (ibid.).

4.3 Genusteorier

Judith Butler är en genusteoretiker som utgår från socialkonstruktionismen (Hacking 1999, s. 21f). Butler är en av de mest omtalade könsteoretikerna i USA, med ett inflytande på debatten kring genus som har brett ut sig såväl nationellt som internationellt (Butler 2007, s. 7). Begreppen kön och genus och kopplingen mellan dessa är det centrala för Butlers genusteori (ibid., s. 55ff). Inledningsvis beskriver Butler hur kön och genus har tolkats av feminismen; nämligen att kön är det som är kopplat till ens biologiska kropp, vilket är antingen man eller kvinna. Genus däremot är de uppfattningar som skapas kulturellt och som innefattar stereotypa egenskaper om hur män kontra kvinnor är (ibid.). Vidare menar Butler att det finns ett självklart antagande i samhället om kön som något binärt, vilket handlar om att de två biologiska könen har olika egenskaper knutna till sig, som är starkt kopplade till kroppen. För den biologiska mannen är det maskulina egenskaper medan det för den biologiska kvinnan är feminina egenskaper. På samhällsnivå ses dessa egenskaper som något medfött, vilket Butler ställer sig kritisk till och menar att den synen har konstruerats i samhället. Butler ifrågasätter synen på de två biologiska könen och det faktum att dessa framstår som något passivt och universellt

existerande. Enligt Butler beror det synsättet på att en sådan diskurs är skapad genom språket och att vi därmed tänker och pratar kring kön binärt, och att det därmed framstår som naturligt och universellt även om det enligt Butler är en social konstruktion (Butler 2007, s. 55ff). Butler motsätter sig att det enbart skulle finnas två olika genus. Med det synsättet behöver maskulinitet och femininitet inte vara kopplat till manskroppen respektive kvinnokroppen, utan genus är enligt Butler istället något som existerar oberoende av den biologiska kroppen (ibid.). Butler ifrågasätter hur förhållandet mellan kön och genus har tolkats av feminismen, nämligen att könet skulle vara något ursprungligt och att genus ses som det som förklarar det biologiska könet, som anses vara det ursprungliga. Butler menar istället att både kön och genus är diskursivt skapade om vartannat (ibid., s. 11).

Fortsättningsvis betonar Butler (2007, s. 137) hur det genussystem som omsätter biologiska män och kvinnor till olika och rangordnade genus, bland annat görs av en "tvingande heterosexualitet". Butler menar nämligen att genus inte bara handlar om identifikation av det ena könet, utan att normerna i vårt samhälle kopplat till sexualitet visar att den sexuella dragningen ska vara gentemot det motsatta könet (ibid.). Hon framlägger att alla människor som föds och som ännu inte har påverkats av genussystemet inte är begränsade till heterosexualitet, utan att den tvingande heterosexualiteten är något som skapas socialt till följd av genussystemet som finns i samhället, och denna tvingande heterosexualitet benämner Butler som den heterosexuella matrisen (ibid.). Synen på heterosexualitet som naturligt har över tid konstruerats och därmed etablerats och blivit till en absolut sanning kulturellt (ibid., s. 100). Den heterosexuella normen är starkt sammanknuten med skapandet av identitet och kön (ibid., s. 106). Den går att förstås genom att människor genom utövande av heterosexualitet får sitt kön legitimerat och blir antingen man eller kvinna, genom att utövandet av heterosexualiteten tillskriver en manliga respektive kvinnliga egenskaper. Därigenom dras det också en skiljelinje mellan det egna och det motsatta könet, vilket återkopplar till det som tidigare nämnts kring synen på kön som något binärt (ibid.).

Historikern och professorn Yvonne Hirdman är en annan genusteoretiker som har myntat teorin om genus i användandet som ett redskap för analys. Hirdman (1988) redogör för både genus samt genussystemet som centrala begrepp i samband med kvinnoforskning. Hirdman (2001) diskuterar i sin bok vikten av användande av begreppet genus för att inkludera förståelsen för de

samhälleliga strukturerna kopplat till könen där genus ger en djupare förståelse för de två könen utöver enbart det biologiska. Hirdman menar att genus inkluderar bilden och idéerna av manligt kontra kvinnligt och skapar möjligheter att se könets influens i vår omvärld (Hirdman 2001, s. 16). Det ger en förståelse för hur de två könen görs i samhället och hur detta skapandet sedan influerar samhällets politik, ekonomi och kultur (ibid., s. 11). Hirdman poängterar även vikten av begreppet för att kunna analysera kvinnans underordning av mannen (ibid., s. 12).

Hirdman (1988) redogör för att genussystemet bygger på en dikotomi av män och kvinnor där de manliga respektive kvinnliga koderna som råder hålls isär. Det bygger även på mannen som norm i samhället i en hierarki som grundas i att det är mannen som utgör människan och kvinnan underordnas honom. Kvinnan är alltså sitt kön och utgör det varande medan mannen är människan, normen och det görande (Hirdman 2001, s. 60f). Hirdman menar att denna uppdelning resulterar i att människor ständigt ser på könen på olika sätt både fysiskt och psykiskt där mannen utgör det korrekta och positiva medan kvinnan blir det avvikande och negativa. Kvinnan har således historiskt sett utgjort "den andre" och Hirdman antyder att konsekvensen av detta är att kvinnan jämförs i förhållande till normerna som är tillskrivna mannen (ibid., s. 59). Hirdman (1988, s. 51ff) betonar att detta inte är något som människan föds in i utan det skapas genom bland annat socialisering vilket innefattar lärande av hur en ska bete sig utifrån sitt kön. Exempelvis att pojkar inte ska visa känslor och gråta. Hirdman menar att detta kan förstås utifrån att det tycks finnas osynliga genuskontrakt som innefattar idéer om hur män respektive kvinnor ska bete sig i relation till varandra, arbetssammanhang, kärleksrelationer, hur respektives vokabulär bör arta sig samt hur man framställs och hur ens yttre ter sig. Hirdman diskuterar hur dessa osynliga kontrakt kan mynna ut i konflikter då kontrakten även innehåller gråzoner som skapar utrymme för att testa kontraktets gränser (ibid., s. 54). I samband med detta framför Hirdman även ett resonemang kring de maktstrukturer som skapas, hon påpekar hur genuslogikerna främjar mannens frihet medan kvinnans symbios kantas av lagar, kontroll och sociala normer samt barnafödandet som en central punkt (ibid., s. 55).

5. Metod

Detta avsnitt inleds med en redogörelse för skribenternas förförståelse inför arbetet med studiens empiri och därefter beskrivs metodvalet, studiens urval och analysprocessen. Därpå diskuteras forskningsetiska överväganden för studien samt metodens tillförlitlighet, och slutligen kommer en redogörelse för arbetsfördelningen.

5.1 Förförståelse

Skribenterna besitter en viss förförståelse redan innan studiens genomförande eftersom utbildningen på socionomprogrammet har innefattat lärande av både juridik, kön och genus samt även lärande om genus kopplat till juridiken. Skribenterna har även blivit varse om de mediala diskussionerna gällande könsskillnader kopplat till 3§ LVU där problematiseringen av flickors sexualitet som förekommer i domarna har uppmärksammats. Under processens gång har skribenterna dock tagit sin förkunskap i beaktande och arbetat aktivt för att studien ska genomföras på ett så objektiva sätt som möjligt. Detta har bland annat gjorts genom att aktivt söka efter redogörelser i empirin som säger emot det som tagits upp i media och som har framkommit i kunskapsläget, för att säkerställa att studiens resultat inte vinklas på grund av förförståelsen.

5.2 Metodologiska överväganden

För den här uppsatsen har en kvalitativ studie genomförts. Centralt för kvalitativ metod är att tyngdpunkt läggs vid ord snarare än siffror samt att samspelet mellan människor är det som skapar sociala situationer, vilket är fallet i den här studien som har ett fokus på hur ungdomar framställs i LVU-domar; som ju är mellanmänniskt skapade (Bryman 2018, s. 454f). För att förstå hur ungdomarna framställs kommer genusteorier att anläggas, vilket innebär att en tolkning görs från forskarens sida, något som också är centralt för kvalitativ metod och som handlar om att försöka förstå en social verklighet utifrån hur den förstås av de som närvarar i denna kontext (ibid.). Datakällan för den här studien är domar, som kan ses som dokument, och därmed har en dokumentstudie gjorts (ibid., 656f). Domarna har nämligen varken skapats i forskningssyfte eller påverkats av forskarnas tyckande, vilket gör dem till ett icke-reaktivt material (ibid.). Vidare har domarna analyserats genom en tematisk analys (Bryman 2018, s. 702). En sådan analys karaktäriseras av sökandet efter teman i empirin, som är relevanta för

forskningsfrågorna (ibid., s. 703). Fokus i den här studien har varit att leta efter teman utifrån hur ungdomar framställs i domar gällande 3§ LVU, och huvudsakligen har teman tagits fram som rör könsskillnader i LVU-domar, som därefter har förståtts genom genusteorier. Skillnaderna har varit centrala att studera med tanke på att könsskillnaderna var utmärkande i studierna som utgjorde kunskapsläget. Teman har dock också tagits fram utifrån likheter mellan könen, för att få en samlad bild av hur de unga framställs och för att resultatet inte skulle riskera att bli vinklat genom att enbart söka efter eventuella könsskillnader.

5.3 Urval

I urvalsprocessen har samtliga tolv förvaltningsrätter i Sverige kontaktats, där nio LVU-domar har begärts ut från varje förvaltningsrätt. Anledningen till att just nio domar begärdes ut var för att förvaltningsrätterna vid begärandet av ett högre antal domar än nio tog ut en summa för varje dom. Totalt skickade nio av förvaltningsrätterna ut nio domar vardera, förutom en förvaltningsrätt som skickade tio stycken. Tre av förvaltningsrätterna skickade en målförteckning och bad skribenterna återkomma med målnummer, detta gjordes inte då tillräckligt med material redan var inhämtat. Begärandet av domarna gjordes genom ett målstyrt urval eftersom de två önskemål som fanns från skribenternas sida var att endast få ut de domar som berörde 3§ LVU, samt hade vunnit laga kraft efter 2020-01-01 eftersom det var då barnkonventionen lagstodgades. Dessa kriterier har nämligen betydelse för att kunna besvara studiens forskningsfrågor, och mer specifikt har alltså ett kriteriestyrt urval gjorts (Bryman 2018, s. 496). Domarna som skickades ut kunde förvaltningsrätterna sortera ut efter årtal, men gällande 3§ kunde inte förvaltningsrätterna gallra och skicka enbart dessa. Därför skickades LVU-domar gällande såväl 2 som 3§§ LVU. Det målstyrda urvalet gjordes därmed i flera steg, där skribenterna efter att ha fått domarna skickade till sig fick välja ut endast de domar som gällde 3§ LVU. Dessutom berörde majoriteten av de domar som skribenterna fick pojkar, och därför fick ytterligare ett steg i urvalet göras av de inkomna domarna. Eftersom framställningen av de båda könen beteende har undersökts i den här studien var det nämligen relevant att både ha en variation i materialet i form av domar som rör båda könen, samt att fördelningen mellan pojkar och flickor behövde vara jämn (ibid.). För vardera kön selekterades därför de femton första domarna för 3§ LVU som lästes. Ungdomarna som var mål i domarna var mellan fjorton och nitton år gamla vid tiden då domarna vann laga kraft.

Samtliga delar av de valda domarna lästes, vilket sammanlagt var 220 sidor. Domarna bestod av flera olika utsagor, men i analysen låg fokus främst på socialnämndens och förvaltningsrättens beskrivningar av de unga. Det motiverades av att det var de professionellas beskrivningar och hur dessa ledde fram till beslut enligt LVU som var relevanta för den här studien. Undantag gjordes dock i avsnittet som rörde de ungas psykiska ohälsa, där citat även togs med från en pojkes mamma samt referat från pojkens advokat. Det var relevant för att visa hur den psykiska ohälsan inte togs i beaktande av förvaltningsrätten i domslutet, trots uttalanden från dessa personer som visade på psykisk ohälsa för de unga.

Fördelarna med det målstyrda urvalet var att det gav möjlighet till att göra en avgränsning, vilket för den här studien innebar att slumpmässigt välja femtion domar per kön som rör 3§ LVU och som hade vunnit laga kraft efter 2020-01-01. Det hade inte varit möjligt vid ett sannolikhetsurval. Nackdelen var dock att det genom ett icke-sannolikhetsurval inte var möjligt att generalisera resultaten till befolkningen (Bryman 2018, s. 496). Även om intressanta skillnader gick att hitta mellan könen var det alltså inte möjligt att generalisera utanför de undersökta domarna.

5.4 Bearbetning och analys

Bearbetningen av empirin samt analysförfarande har genomförts genom en tematisk analys. I enlighet med Bryman (2018, s. 707) innefattar en tematisk analys att materialet inledningsvis läses igenom noggrant för att sedan övergå i en kodning av materialet. Kodningen sker genom att forskaren reflekterar kring materialet som har lästs och löpande för anteckningar samt utstakar såväl teman som nyckelord som går att utläsa av innehållet (ibid., s. 700). För att få en noggrann överblick över empirin lästes materialet således igenom upprepade gånger där skribenterna så småningom började stryka över relevanta utsagor samt antecknade ord som skulle kunna utgöra potentiella teman kopplat till beskrivningarna av de ungas beteende, främst gällande könsskillnader men också likheter. Genom att sammanfatta de koder som framkom och dess innebörd kunde detta sedan utvecklas till relevanta teman som speglade koderna (ibid., s. 707).

Vidare resulterade koderna i temat "likheter mellan könen avseende beteende och missbruk", gällande likheter mellan könen. Rörande könsskillnader blev följande teman relevanta: "könsskillnader gällande beskrivningar av de ungas beteenden", "pojkar som aktiva subjekt och

flickor som passiva objekt” samt “skilda ordval samt betoning på olika saker”. För den här studien har det också varit av relevans att vara uppmärksam på det som inte är existerande i domarna (Bryman 2018, s. 705). Detta var exempelvis av vikt för att förstå skillnader mellan pojkars och flickors domar, kopplat till temat som gällde beskrivningar av de ungas beteenden, som innefattade flickors olämpliga umgänge med äldre män. Där blev nämligen avsaknad av diskussion kring sexualiteten i domarna väsentlig. Sammantaget kunde koderna som framkommit fångas in av de teman som valdes ut, vilket var väsentligt för att relevant data för studiens syfte skulle kunna samlas in (ibid., s. 707). Därefter togs citat ut från empirin för att på ett tydligt sätt kunna synliggöra redogörelser och skillnader utefter de teman som framkommit. Detta resulterade i många citat som sedan fick genomgå en gallring för att de mest relevanta citaten skulle belysas, vilket blev arton stycken för pojkarna och nitton stycken för flickorna. För att allt av relevans skulle inrymmas i temana samt för att skapa en tydlig struktur togs även underteman fram i form av underrubriker till temana. Slutligen gick skribenterna kontinuerligt under skrivprocessen tillbaka till såväl forskningsfrågorna som kunskapsläget och de teoretiska utgångspunkterna, vilket var av vikt för att kunna koppla samman allting och komma fram till slutsatser (ibid., s. 708).

5.5 Forskningsetiska överväganden

Vid forskningsetiska överväganden är det av vikt att ta hänsyn till informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet som utgör principerna inom individskyddskravet (Bryman 2018, s. 170f). Individskyddskravet måste tas i beaktande för att människor inte ska riskera att ta skada av forskningen som bedrivs, samtidigt behöver man även ställa detta mot forskningskravet som innefattar vikten av att bedriva forskning för både individens samt samhällets utveckling (HSFR 2002, s. 5).

I denna studie utgjordes materialet av passiva objekt i form av domar. Med tanke på att domarna är offentliga handlingar är allmänheten fri att begära ut dem. Således var de berörda individerna i domarna redan medvetna om allmänhetens tillgång till rättsprocessen. Då domarna är offentliga handlingar behöver inte samtycke erhållas från individerna när enskilda begär ut domar. Eftersom materialet har använts i en studentuppsats har dock konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet tagits i beaktande i största möjliga mån. Trots att domarna är allmän handling var

det nämligen viktigt att ta hänsyn till att de individer som är parter i domarna var i en utsatt situation, både på grund av den unga åldern och deras problematik. För anonymitetens skull uteslöts därför information om namn på förvaltningsrätt samt målnummer för domarna. Även information om de ungas namn, personnummer, ålder, geografiska plats samt etnicitet togs bort. Utöver detta togs endast den information om de ungas situation som var relevant för studien med, och detaljer i händelser som skulle kunna avslöja de ungas identitet utelämnades. Vidare valde skribenterna bort de citat som skulle kunna identifiera någon av de unga. Istället för att uppge ungdomarnas namn tilldelades domarna istället en bokstav för kön, vilket var F för flicka och P för pojke, följt av varsitt nummer.

Bearbetningen av materialet har skett i miljöer där utomstående inte har haft någon insyn och vid diskussioner har ungdomarna benämnts genom sina tilldelade nummer istället för vid namn. En målförteckning har gjorts där domarnas målnummer framgår och denna har förvarats inlåst i ett säkerhetsskåp hos skribenternas handledare under skrivandet av uppsatsen. Målförteckningen har förstörts efter att uppsatsen blivit godkänd. Domarna har under processen förvarats på skribenternas datorer som inga obehöriga haft tillgång till och dessa togs bort från datorerna efter färdigställandet av uppsatsen då syftet med nyttjandet av materialet uppnåts.

5.6 Metodens tillförlitlighet

Gällande tillförlitligheten finns det fyra aspekter, och en av dessa rör trovärdigheten (Bryman 2018, s. 467). Trovärdigheten kan sägas vara hög i den här studien, främst eftersom de regler som finns noggrant har följts (ibid.). Som det har diskuterats ovan har nämligen noggranna etiska överväganden gjorts för att skydda de unga som är parter i domarna som använts, trots att domarna är allmän handling och därmed är fria att begäras ut av enskilda. Något annat som stärker trovärdigheten är att de resultat som har framkommit i hög utsträckning har kunnat bekräftas av den forskning som tagits upp i kunskapsläget. Gällande överförbarheten är det svårt att generalisera resultaten till en större population eftersom alltför få domar har undersökts för att det skulle vara möjligt (ibid., s. 467f). Däremot har innehållet i domarna analyserats på ett djupgående sätt genom att fokus genomgående har legat på att analysera utifrån citat, vilket har möjliggjort fylliga beskrivningar utifrån detaljer, vilket stärker överförbarheten (ibid.). När det gäller pålitligheten handlar det om i vilken utsträckning det redogörs för alla skeden i

forskningsprocessen, såsom beslut som tagits kring analysen av empirin till exempel (Bryman 2018, s. 467f). För den här studien har det i analysen framkommit sådant som säger emot det som lagts fram i kunskapsläget, vilket har redogjorts för i den avslutande diskussionen och därmed ökar pålitligheten för den här studien. Detta ökar även möjligheten att kunna bekräfta det som framkommit i studien, genom att skribenterna har varit transparenta och inte låtit teorin influera studiens slutsatser på ett felaktigt sätt (ibid., s. 470).

Utöver de fyra tillförlitlighetskraven kan det gällande autenticiteten slutligen sägas att den här studiens resultat rättvist illustrerar de åsikter som finns i de utvalda domarna (ibid.). Det kan motiveras genom att lika många domar för respektive kön har valts ut, och genomgående i analysen får citat från pojkarna och flickorna lika stort utrymme. Värt att nämna är dock att det är förvaltningsrätten och socialnämndens uppfattningar kring ungdomarna som får utrymme, snarare än ungdomarnas egna uppfattningar, eftersom det är relevant för studiens syfte.

5.7 Arbetsfördelning

Under arbetets gång har skrivandet av varje avsnitt inletts med en diskussion mellan skribenterna gällande vilket material som hittats, vad som bör tas upp under respektive avsnitt samt vad som är relevant för studien. Därefter har skrivandet delats upp utefter underrubrikerna vilket har avslutats med en återkopplande diskussion mellan skribenterna för att säkerställa att skribenternas uppfattningar stämmer överens med varandra och är av relevans för studien. Gällande arbetet med empirin delades domarna upp mellan skribenterna där hälften av pojkdomarna och hälften av flickdomarna lästes samt kommenterades av respektive skribent. Därefter läste båda skribenterna igenom samtliga domar och såg över varandras kommentarer för att gemensamt kunna ta ut relevanta teman från materialet. Skribenterna har kontinuerligt läst igenom varandras stycken för att kunna diskutera och korrigera texten. Avslutningsvis läste skribenterna igenom all text gemensamt och korrigerade i samråd med varandra och utefter kommentarer som gjorts av handledaren.

6. Resultat och analys

I följande avsnitt redovisas studiens empiriska resultat utifrån den tematisering som framkommit genom bearbetandet av materialet. Avsnittet innefattar även löpande analyser av empirins resultat med anknytningar till kunskapsläget, samt att materialet genomgående förstås genom studiens teoretiska utgångspunkter. I referering samt citering av de unga benämns pojkarna och flickorna enligt P1-P15 samt F1-F15 för att individerna inte ska kunna identifieras.

6.1 Likheter mellan könen avseende beteende och missbruk

De likheter mellan könen som har utmärkt sig finns i domarna som rör missbruksrekvisitet. Det som tas fasta på i förvaltningsrättens bedömningar kring de ungas missbruk ser nämligen liknande ut för pojkar och flickor i samtliga domar som rör missbruksrekvisitet. Exempelvis betonas det i flera av domarna att mängden droger de unga använder är stor:

“Avseende missbruk av beroendeframkallande medel konstaterar förvaltningsrätten att den unge har ett aktivt missbruk som eskalerat i både mängd och tyngre drogtyper.” (F6)

“Av utredningen i målet framgår att [...] visat positivt på drogtest [...]. Vid [...] har [...] återigen visat positivt på narkotika, och vid det tillfället påvisade testet även en hög kvot av THC, vilket indikerar att [...] hade brukat en stor mängd cannabis i närtid. [...] Förvaltningsrätten anser att [...] har haft ett utbrett missbruk [...]” (P12)

Dessutom används ord som “hög kvot” och “utbrett missbruk”, vilket också påtalar mängden. För pojkarna betonas mängden ytterligare i citaten ovan genom att även nämna att drogtest gjorts. Utöver mängden är det utmärkande i domarna för båda könen att det är fråga om användning av flera olika drogtyper:

“I [...] utredningen anges att [...] har använt narkotika och alkohol under en längre tid. Hon har [...] vid två tillfällen testats positivt för såväl alkohol som flera narkotikaklassade preparat.” (F11)

“Av utredningen i målet [...] framgår att [...] under det senaste året regelbundet har brukat droger av olika slag och att han även har nyttjat tyngre droger såsom kokain och metamfetamin. Det rör sig alltså inte om något enstaka bruk av droger.” (P6)

För flickan framgår det att missbruket gäller såväl alkohol som olika typer av narkotika, och för pojken namnges till och med de olika drogerna, vilket gör det tydligt att förvaltningsrätten beaktar att ungdomarna använder flera olika droger. Därutöver nämns det för flickan att missbruket pågått en längre tid, vilket det också ges indikationer för gällande pojken eftersom

det tas upp att bruket av drogerna har skett regelbundet under det senaste året. Sammantaget kan det konstateras att det för båda könen fokuseras på att de unga kombinerar olika droger samt att det är fråga om stora mängder, och därutöver att missbruket har pågått länge. Genomgående är motiveringarna som görs utförliga för båda könen, på så sätt att det tas upp huruvida det är fråga om alkohol och/eller droger samt att det redogörs för olika tillfällen när de unga har testat positivt för narkotika.

Schlytters (2000) forskning kring missbruksrekvisitet enligt 3§ LVU visar att det finns en könsskillnad gällande vad som tas i beaktande vid bedömningarna. Hon redogör för att det för pojkar endast är konsumtionen av alkohol/droger som vägs in. För flickor däremot menar Schlytter att det inte bara läggs vikt vid konsumtionen, utan också för huruvida de under sin berusning har blivit misshandlade/varit utåtagerande eller haft sex med flera pojkar. Det kan argumenteras för att det som har framkommit i domarna som rör ungdomarnas beteende kopplat till missbruk bestrider Schlytters resonemang. Som det har redogjorts för ovan framgår det nämligen att bedömningarna för flickor och pojkar ser liknande ut eftersom det för båda könen läggs fokus på samma saker; såsom att missbruket har pågått länge, att mängden är stor samt att flera droger kombineras. Övriga faktorer som Schlytter menar vägs in i bedömningarna för flickorna går därmed inte att hitta i någon av domarna.

6.2 Könsskillnader gällande beskrivningar av de ungas beteenden

6.2.1 *Pojkars kriminalitet och flickors ospecificerade olämpliga umgänge*

När det gäller hur tydliga och utförliga beskrivningarna som görs av de ungas problematik är, finns det skillnader mellan könen. I nästintill alla domar som gäller pojkarna (12 av 15) beskrivs deras problematik på ett konkret sätt, där det tydligt beskrivs vad det är för typ av problematiskt beteende som den unge pojken har samt på vilket sätt miljön som han vistas i är destruktiv:

“[...] vistas i miljöer där det förekommer narkotika och kriminalitet och att han under en tid själv ägnat sig åt drogförsäljning.” (P2)

“I målet har framkommit att [...] utvecklat ett destruktivt beteende där han bland annat är misstänkt för flera brott och umgås i kriminella kretsar. Det har uttryckts en oro från hans mor och skolan om att han säljer och brukar droger.” (P3)

Således ges det en tydlig bild av på vilket sätt pojkarnas beteende är problematiskt. Som det framgår av citaten innebär det för pojkarna ofta kriminalitet och droganvändning, vilket kan ses

som konkreta exempel på problematiskt beteende. Gällande flickorna ges det i flera av domarna (8 av 15) beskrivningar som inte är lika konkreta som för pojkarna:

“Det finns också uppgifter om att hon har befunnit sig i miljöer och med äldre personer som inte är bra för henne [...]” (F5)

“Den [...] har den unge även varit ute med vänner och haft problematiskt umgänge med en man [...]” (F6)

“Hon umgås också med för henne olämpliga personer.” (F12)

Som det framgår av ovan nämnda citat ges återkommande vaga beskrivningar av miljön som flickorna befinner sig i och gällande de personer som de umgås med. Det konstateras enbart att miljön och personerna är problematiska, men beskrivningar av på vilket sätt det är problematiskt utelämnas. Detta skulle kunna förstås genom Hirdmans (1998, s. 60) beskrivning av kvinnor som varande och män som görande. Pojkarna i fråga får stå till svars för sitt görande medan flickornas beskrivningar snarare antyder att hon är varande och i detta fallet varande i fel situationer. Det indikerar även på Hirdmans redogörelser av mannen som fri och kvinnan som underordnad kontroll och sociala normer (ibid., s. 55). Detta eftersom otydliga redogörelser kring umgänge med olämpliga personer och vistelse i dåliga miljöer enbart förekommer hos flickorna och inte på samma sätt hos pojkarna, där det istället konkretiseras på vilket sätt miljön eller umgänget är olämpligt; exempelvis umgänge med kriminella eller vistelse i missbruksmiljöer. Således anspelar dessa beskrivningar på att pojkarna är mer fria än flickorna då de anses behöva beredas vård för negativa och till och med olagliga beteenden som beskrivs tydligt, medan flickorna anses behöva vård till följd av sådant som inte är olagligt och som dessutom beskrivs diffust.

6.2.2 Olikheter gällande hur ungdomarnas umgängen problematiseras

De vaga beskrivningarna för flickorna kontra de mer konkreta beskrivningarna för pojkarna ger även uttryck för att ungdomarnas umgängen problematiseras på olika sätt. Det är nämligen återkommande i domarna för flickorna (8 av 15) att stor vikt läggs vid det olämpliga umgängets kön och ålder:

“[...] har en dragning till olämpliga kontakter med äldre män.” (F8)

“[...] är dock mycket rymningsbenägen och har en stark vilja att kontakta främmande män på internet.” (F4)

Det ser annorlunda ut för pojkarna, vars olämpliga umgänge utan undantag beskrivs som olämpligt utan att kön nämns. Exempelvis framförs oro över en pojkes umgänge som är kriminellt (P6). En annan pojkes umgänge beskrivs på följande sätt:

“Hans umgänge består till stor del av barn, unga och unga vuxna med egna riskbeteenden.” (P5)

För pojkarna ges förvisso också en indikation om ålder eftersom umgänget i det ovan nämnda citatet beskrivs bestå bland annat av unga personer. Det tycks ändå vara så att pojkars umgänge ses som problematiskt på grund av exempelvis kriminalitet, samt att de har ett umgänge som beskrivs ha “egna riskbeteenden”. Det kan ses som en tydlig beskrivning av vad det är som gör umgänget problematiskt. Flickornas umgänge däremot är problematiskt för att det innefattar äldre män, och en mer utförlig beskrivning av på vilket sätt männen är olämpliga som umgänge ges allt som oftast inte.

Som det har diskuterats hittills och som det framgår av de ovan nämnda citaten nämns det bara att flickorna har ett olämpligt umgänge med äldre män, men inte mer utförligt än så. Detta går att koppla till det som tagits upp tidigare i kunskapsläget, nämligen Schlytters (2000) resonemang kring att det finns åtskilda normer för könen gällande bedömningarna i 3§ LVU. Schlytter betonar att skillnaderna bland annat gäller sexualiteten, som det läggs större tyngdpunkt vid för flickorna än för pojkarna. Exempelvis anses det vara problematiskt när flickor har sex fastän de inte är i ett förhållande, samt att det ses som bekymmersamt om flickorna har en äldre pojkvän (ibid., s. 115). Det resonemanget bekräftas delvis av domarna som är aktuella i den här studien, med tanke på att stor vikt läggs vid flickors olämpliga umgänge med äldre män. Däremot nämns inte sexualiteten alls, utan umgänget med männen benämns enbart som “kontakter med äldre män” (F8). Det väcker funderingar kring huruvida det är så att det som ses som problematiskt med umgänget utelämnas, och att det problematiska umgänget i enlighet med vad Schlytter (2000) betonar egentligen handlar om flickors sexliv och männens ålder. Här går det även att dra en parallell till Claezons (2008, s. 54) forskning beträffande det hon lyfter kring att det i utredningar gällande flickor inom socialtjänsten ofta förekommer redogörelser gällande pojkarna som de umgås med, vilket Claezon påpekar inte alls är förekommande i pojkarnas utredningar.

Claezon belyser dock att detta ofta kan gälla pojkens etniska ursprung, vilket inte är något som undersökts i domarna i denna studie. Däremot menar Claezon att redogörelserna kring flickors umgänge innefattar en underförstådd koppling till flickors sexualitet (Claezon 2008, s. 54). Därigenom går det att tolka de otydliga beskrivningarna av olämpliga kontakter med äldre män som problematiseras för flickorna, som att det kan finnas ett outtalat fokus på flickors sexualitet.

6.3 Pojkar som aktiva subjekt och flickor som passiva objekt

I redogörelserna för de ungas riskbeteenden finns det frekventa skillnader mellan könen där det för pojkarna i samtliga domar (15 av 15) fokuseras på deras eget beteende, medan det för flickorna ofta handlar om deras utsatthet för andras beteenden. För pojkarna betonas det dessutom i majoriteten av domarna (10 av 15) att deras beteende påverkar andra:

“[...] hans negativa påverkan på de andra ungdomarna.” (P6)

“Detta har medfört att han skadat både saker och andra människor genom våldsamt och/eller hotfullt beteende.” (P14)

“Utredningen ger stöd för att han kränker andra barn både verbalt och sexuellt, brukar våld och är hotfull mot andra barn och vuxna samt skadar egendom.” (P13)

I domarna framförs kontinuerligt utläggningar om hur pojkarna exempelvis brukat våld mot polis, vänner, föräldrar, HVB- personal, gjort sig skyldiga till skadegörelse, fått utbrott, gått till attack, utfört sexuella trakasserier, utfört materiellt våld, brukat barnpornografi och så vidare. I flickornas beskrivningar framgår liknande redogörelser inte i lika stor grad och fokus läggs inte alls på att flickornas beteenden skulle ha en negativ inverkan på andra. För flickorna förekommer det däremot i flertalet domar (9 av 15) redogörelser för vad de själva har blivit utsatta för av andra:

“Hon förekommer som målsägande i flera utredningar om övergrepp.” (F8)

“Hon uppgav på plats att hon blivit utsatt för övergrepp.” (F1)

När det gäller utsatthet för övergrepp är det något som enbart nämns i flickornas fall. För pojkarna handlar det istället om sexuella övergrepp eller trakasserier som de själva har utsatt andra för. Detta går att knyta an till Claezons (2008) redogörelse av att flickor tenderar att behöva ta ansvar för övergrepp som de har blivit utsatta för. Att flickorna har blivit utsatta för övergrepp utgör nämligen en del av grunden till motiveringen av varför de behöver få vård enligt

3§ som rör eget beteende, vilket gör att ansvaret på flickornas utsatthet indirekt läggs på dem själva. Denna skildring av flickornas utsatthet stämmer även överens med Ulmanen och Anderssons (2006) beskrivning av flickor som passiva objekt och pojkar som aktiva subjekt där pojkarna ses utifrån sina ageranden, medan flickorna anses behöva institutionsvårdas baserat på pojkars ageranden. Vidare kan det förstås av Hirdmans (1988, s. 60f) teori gällande att kvinnan utgör det varande medan mannen är det görande. Hirdman betonar hur de samhällsliga strukturerna och genuslogikerna främjar mannens frihet medan kvinnan har ett ansvar i att verka enligt de sociala normer som råder. Genom Hirdmans resonemang går könsskillnaderna således att förstås som att flickorna tilldelas ett större ansvar till följd av sociala normer, som gör att de behöver ta ansvar för sin utsatthet.

Därutöver redogörs det i några av flickdomarna (4 av 15) för beteenden från deras pojkvänner, som beskrivs påverka flickorna negativt. Det går i linje med Ulmanen och Andersson (2006) resonemang kring flickor som passiva objekt:

“Därutöver har hon en pojkvän som brukar narkotika. Pojkvännen är även känd av polisen och trots att han saknar körkort åker hon återkommande bil med honom.” (F9)

“Hennes beteende triggas av konflikter med andra personer och hennes strategi vid dessa konflikter är att skada sig själv. Trots att hennes pojkvän utsätter henne för psykiskt våld [...] väljer hon att gå tillbaka till honom.” (F15)

Schlytter (2000) belyser i sin studie att man i LVU-domar ofta lägger vikt vid vilka pojkarna som flickorna har en relation till är och i samband med detta också beskriver pojkvännerna som olämpliga. Förvisso kan det inte sägas vara lämpligt att varken ha en pojkvän som brukar narkotika eller som utsätter en för psykisk våld, men det blir återigen tydligt att det som problematiseras i flickdomarna är andras beteenden. Det medför också att flickan tilldelas ansvar för sin egen utsatthet, även om utsattheten beror på en annan persons beteende, vilket framgår av citatet ovan där flickans val att gå tillbaka till sin pojkvän som utsätter henne för våld problematiseras. För pojkarna ser det annorlunda ut; ett liknande beteende som finns hos pojkvännen i citatet beträffande F9 finns nämligen i en av pojkdomarna. Där redogörs det av socialnämnden för att pojken utsätter sig för risker genom att köra bil onykter (P4). I pojkens fall problematiseras alltså hans egna beteende medan det för flickan är hennes umgänge med

pojkvännen som kör olovligt, som problematiseras. Detta får pojkar att framstå som aktiva subjekt medan flickor snarare är passiva objekt.

Det föregående resonemanget går att förstå ytterligare genom könsteoretikern Judith Butlers (2007, s. 55ff) resonemang kring genus. Butler redogör för att det finns etablerade föreställningar i vårt samhälle kring vilka egenskaper som accepteras för respektive kön, som antingen är feminina eller maskulina. Butler menar att dessa föreställningar är starkt kopplade till den biologiska kroppen (Butler 2007, s. 55ff). Butler poängterar att dessa egenskaper ses som något biologiskt eftersom vi genom språket är begränsade till att tänka kring kön på det här sättet, men enligt Butler är det inte biologiskt utan det handlar istället om sociala konstruktioner (ibid.).

Detta är något som Butler tillsammans med andra genusteoretiker menar gör kvinnor underordnade männen, vilket inkluderar maktrelationer (Hacking 1999, 20f). Detta resonemang ger en förståelse för varför tyngdpunkten i domarna för pojkarna ligger på deras eget beteende medan man hos flickorna fokuserar på deras utsatthet för andras beteenden. Fokuset på pojkars eget problematiska beteende och dess påverkan på andra kan nämligen förstås genom en syn på dem som aktiva och överordnade. Det faktum att man hos flickorna istället fokuserar på deras utsatthet för andras beteenden, såsom övergrepp eller olämpligt umgänge med pojkvänner som kör bil olovligt, kan därigenom förstås som att flickorna befinner sig i ett underläge i förhållande till pojkarna. Sammantaget gör detta att pojkarna framstår som aktiva subjekt och flickorna som passiva objekt. Slutligen kan det sägas att Butlers genusteori skulle förstå de nämnda könsskillnaderna som en följd av socialt konstruerade könsstereotyper.

6.4 Skilda ordval samt betoning på olika saker

6.4.1 Ord som beskriver flickor och pojkars beteende

Ordvalen gällande beskrivningar av de unga ser något olika ut för könen. Gällande två flickor lyfts det fram att de ljuger, svär och är otrevliga (F2 och F9). När det gäller pojkarnas domar karakteriseras flera av dem (7 av 15) av beskrivningar av pojkarna som hotfulla. Även om flickorna ibland också beskrivs som aggressiva och hotfulla (F2, F5 och F10) skiljer det sig på så sätt att orden som innefattar att ljuga och att vara otrevlig aldrig nämns för pojkarna. I två av domarna för pojkarna ges fler exempel på ord som signalerar fara och som genomgående används i beskrivningarna av pojkarna, men inte hos flickorna:

“Vid kontakter med polisen upplevs [...] som ‘slipad’ [...]” (P15)

“Han är streetsmart och säger det som passar vid tillfället och låter bra för hans del.”
(P10)

Avsaknaden av användandet av “mildare” ord hos pojkar kan förstås genom Hamrebys (2004) resonemang kring könsstereotyper inom den sociala barnvården historiskt sett, som tagits upp i kunskapsläget. Hamreby redogör för att det handlar om föreställningar kring vilka beteenden som är acceptabla för könen, där det för pojkar är tillåtet att vara utåtriktade medan flickor har förväntningar på sig att visa sig medgörliga och passiva (Hamreby 2004, s. 136). Att det läggs tyngdpunkt vid när flickorna ljuger och är otrevliga skulle kunna förstås genom det stereotypa tankesättet kring att de bör vara medgörliga. Vidare kan valet av de ord som används vid beskrivningarna av pojkarna förstås genom att pojkar förväntas ha ett visst utåtriktat beteende, vilket skulle kunna innefatta att svära samt att vara otrevlig. Därmed flyttas gränsen för vad som ses som acceptabelt, och “mildare” beteenden såsom att ljuga och vara otrevlig tas inte fasta på som något problematiskt hos pojkarna, till skillnad från flickorna. Detta går också i linje med Hirdmans (1988, s. 51ff) resonemang kring det osynliga genuskontraktet. Det handlar om hur män och kvinnor bör bete sig, exempelvis när det handlar om språkbruk. Hirdman redogör för att det i samband med detta skapas maktstrukturer, där män är mer fria medan kvinnor är begränsade av sociala normer (ibid., s. 55). Detta ger förståelse för varför problematiseringen av könets språkbruk verkar se olika ut, där flickorna är mer begränsade genom att det språk som problematiseras hos dem är mildare än det som problematiseras hos pojkarna.

6.4.2 Olika betoning på struktur och rutiner

När det gäller vikten av rutiner och struktur för de unga ges olika betoning på detta för könen. I majoriteten av pojksamtal nämns inte rutiner och struktur alls och i de fallen det görs (2 av 15) sker detta endast genom att vikten av struktur kort konstateras:

“[...] tydligt vårdbehov även på denna grund för att bryta den destruktiva livsstilen och få struktur i sin vardag.” (P9)

Gällande flickorna däremot (4 av 15) resoneras det kring struktur på ett mer nyanserat sätt, eftersom flera aspekter av struktur i vardagen benämns:

“[...] saknar rutiner när det gäller sömn, aktiviteter, matintag samt skolgång och hon har en hög skolfrånvaro.” (F15)

“Hon har kommit i gång med skolan och andra aktiviteter.” (F3)

Som det framgår av de nämnda citaten för flickorna ovan görs en detaljerad beskrivning av vad som menas med struktur eftersom aspekter såsom aktiviteter, sömn och matintag tas upp, vilket inte är fallet hos pojkarna. Dessa könsskillnader skulle kunna förstås genom genusteoretikern Hirdmans (2001, s. 11, 16) idéer kring föreställningar om manligt kontra kvinnligt, som enligt henne skapas och görs i samhället och som påverkar vår omvärld. Hirdman (1988) betonar att könen ständigt hålls isär genom att det som ses som manligt kontra kvinnligt är motsatser till varandra. Att flera aspekter av struktur tas upp för flickor men inte för pojkar skulle därmed kunna förstås genom att det finns större krav på flickor att vara ordnade och att ta ansvar.

6.4.3 Flickor ska skyddas medan det för pojkar ska sättas gränser

I flertal av flickornas domar (7 av 15) betonas återkommande flickornas omsorgspersoner och vikten av att de tar hand om och skyddar flickorna:

“Vid avvikningarna har [...] stått helt utan vuxnas tillsyn och skydd och utsatt sig för risker. Att vid upprepade tillfällen avvika utan att meddela sig till vuxenvärlden är mycket allvarligt [...]” (F2)

“När [...] blev utsatt för brott, men ändå fortsatte att utsätta sig för risker genom att [...] sa familjehemmet upp sitt uppdrag då familjehemmet bedömde att familjehemmet inte kunde skydda [...]” (F2)

För pojkarna däremot talas det inte om vikten av att ha närvarande omsorgspersoner som tar hand om dem och i de fall deras omsorgspersoner nämns är det mycket sparsamt. Exempelvis nämns det i en av pojkarnas domar att hans föräldrar befinner sig utomlands och att det därmed råder brist på skyddsfaktorer. I resterande pojkdömande återfinns inga resonemang gällande omsorgspersoner alls förutom i tre fall där föräldrarna nämns kopplat till deras förmåga att gränssätta sina barn, istället för att vikt läggs vid behovet av att stötta och ta hand om dem:

“[...] hans föräldrar saknar helt kontroll över honom och hans beteende.” (P12)

“Därutöver råder i hemmet en ohållbar situation där mamman inte förmår gränssätta honom.” (P3)

Det ges således uttryck för en skillnad mellan könen som handlar om att flickor ska skyddas av sina omsorgspersoner, medan pojkarna snarare behöver gränssättas. Detta kan förstås genom det Butler (2007, s. 55ff) konstaterar kring att det finns en etablerad syn i samhället kring att kön ses som något binärt, vilket innebär att det finns maskulina kontra feminina egenskaper för män respektive kvinnor. Butler menar att det är en samhällskonstruktion som beror på att vi genom språket är begränsade att tänka kring kön binärt, vilket får de stereotypiska egenskaperna att framstå som något biologiskt (Butler 2007, s. 57ff). Vidare sätter de stereotyperna kvinnor i en underlägsen position i relation till män (Hacking 1999, s. 20f). Resonemangen i domarna kring att flickor behöver skyddas kan sägas ge uttryck för att flickor besitter typiska "feminina" egenskaper som innefattar en underlägsenhet till skillnad från pojkarna, och som därmed kräver skydd från vuxna. Pojkars behov av att ha gränser kan istället förstås som att de anses ha ett mer utåtagerande och okontrollerbart beteende som kan ses som stereotypiskt maskulint. Detta ger uttryck för ett binärt tankesätt där könen är motsatser till varandra. Hirdman (1988) för ett liknande resonemang kring könsdikotomin som innebär att flickor och pojkar konstant hålls isär genom manliga och kvinnliga koder som socialt har konstruerats. Det möjliggör förståelse för skydd kontra gränssättning eftersom de kan ses som motsatser.

6.4.4 Olika betoning på de ungas psykiska mående

Något som återfinns i ungefär hälften av flickornas domar (7 av 15) är de utförliga redogörelser som görs för flickors psykiska mående samt självdestruktiva beteende:

“Detta särskilt mot bakgrund av hennes psykiska mående som medfört i att hon i närtid gjort ett suicidförsök.” (F13)

“De traumatiska händelserna hon varit med om påverkar hennes psykiska hälsa och det kan finnas risk att hon t.ex. gör ytterligare försök att skada sig själv.” (F1)

Detta är något som inte berörs alls i samma utsträckning för pojkarna, förutom i två domar där pojkarnas psykiska mående nämns kort:

“Om utvecklingen inte bryts är risken stor att han får allvarliga fysiska och psykiska men från drogerna och att han fastnar i kriminalitet.” (P2)

“[...] har själv varit illa både fysiskt och känslomässigt.” (P14)

För dessa två pojkars domar utgör citaten det enda som nämns om deras psykiska mående. Vad gäller redogörelsen om att pojken i det andra citatet har farit illa känslomässigt finns heller ingen förklaring till på vilket sätt eller varför han har gjort det. Att kort nämna något om psykisk ohälsa utan att göra någon vidare utläggning om det är återkommande i flera av pojkarnas domar och i de flesta pojksdomarna så nämns deras psykiska mående inte alls.

Vidare återfinns det i flera av flickornas domar (5 av 15) även redogörelser för det vårdbehov som är nödvändigt till följd av deras psykiska ohälsa:

“Både nämnden och [...] är överens om att hon är i behov av vård för att hantera sitt trauma och sina problem med alkohol och droger.” (F1)

“Hon har även ett pendlande psykiskt mående och är i behov av samtalsstöd. [...] Tanken är att hon ska få medicin för sitt mående och att hon framöver ska genomgå en PTSD-behandling.” (F8)

För pojkarna däremot läggs sällan fokus på vårdbehov i form av samtalsterapi. En av pojkarna redogör själv för att han skulle behöva samtalsterapi, men säger att han inte har blivit tillfrågad om det överhuvudtaget, vilket han känner sig besviken över (P13). I den pojkens fall resonerar förvaltningsrätten på följande sätt, vilket inte inkluderar hans utsaga om sitt psykiska mående och behov av samtalsterapi alls:

“Förvaltningsrätten anser därför, vid en samlad bedömning, att hans beteende inte närmast är att se som symptom på hans psykiska problematik.” (P13)

Oavsett bakomliggande grunder till själva domen resoneras det för flickorna kring deras psykiska mående samt eventuellt nödvändiga behandlingar för den problematiken, vilket således inte görs för pojkarna. Avsaknad av beaktande av pojkars psykiska hälsa tycks finnas även när det påtalas av såväl advokat som pojkens mamma att han mår dåligt psykiskt. En pojkes ställföreträdande advokat betonar nämligen att det är hans klients psykiska mående som gjort att han har hamnat i ett missbruk. Advokaten betonar att det är viktigt att fokus för vården ligger på att förbättra pojkens psykiska hälsa (P2) Pojkens psykiska mående styrks även av hans mamma:

“Han använder droger på grund av sitt psykiska mående och måste få korrekt hjälp.” (P2)

Trots detta erlägger förvaltningsrätten inte en enda kommentar kring pojkens psykiska ohälsa i sin slutgiltiga bedömning, utan fokus ligger istället på hans missbruk och farliga beteende:

“Förvaltningsrätten bedömer att [...] saknar insikt i hur farligt hans beteende är för honom själv och vilken typ av vård som han behöver. [...] Det är nödvändigt att [...] ges vård utanför det egna hemmet [...] för att han ska klara av att ta sig ur sitt missbruk.” (P2)

Det finns således en tydlig könsskillnad i domarna, som innebär att såväl socialnämnden som förvaltningsrätten resonerar kring psykisk ohälsa i avsevärt större utsträckning för flickorna än för pojkarna. Att stor vikt läggs vid flickornas psykiska ohälsa och självdestruktiva beteende stämmer överens med redogörelserna i Schlytters (2000) studie gällande att flickor ofta bereds vård enligt 3§ LVU utifrån just självdestruktiva beteenden, självmordsbenägenhet samt psykiska störningar. Enligt Schlytter gäller det inte pojkarna, vilket tycks vara fallet även i denna studie. Att man lägger större fokus på flickors psykiska ohälsa stämmer även överens med Andersson Vogels (2016, s.116f) redogörelse av den könsrelaterade dikotomin inom socialtjänsten där flickornas problematik beskrivs utifrån deras psykiska ohälsa medan fokuset på pojkarnas problematik präglas av våld, kriminalitet och utåtagerande beteende. Det som Laanemets och Kristiansen (2008, s. 140) redogör för, gällande att flickor ses som svaga medan det ställs krav på pojkar att vara “starka män” som inte visar känslor, gör att fokus inte läggs vid pojkarnas utlåtanden kring sin psykiska ohälsa, ger också förståelse för skillnaderna i domarna kring psykisk ohälsa.

Könsskillnaderna gällande betoning på psykisk ohälsa kan också förstås genom Hirdmans (1988, s. 51ff) tankar kring det osynliga genuskontraktet, som innefattar stereotypa idéer kring hur män och kvinnor bör vara, som införlivas hos människor genom socialisering. Idéerna handlar bland annat om att det inte är lika accepterat för pojkar att visa känslor som för flickor (ibid.). Detta tankesätt är ett sätt att teoretiskt förstå varför det för flickorna tas fasta på deras psykiska ohälsa samt föreslås samtalsterapi, medan pojkarnas psykiska går obemärkt förbi.

7. Avslutande diskussion

I detta avsnitt följer en avslutande diskussion av studiens resultat och analys samt de slutsatser som därmed kunnat dras i anknytning till studiens syfte och frågeställningar. Därefter följer en kortare redogörelse för potentiell vidare forskning.

7.1 Sammanfattning och slutsatser

För den här studien har det varit av intresse att studera hur flickors och pojkars beteenden

framställs inom 3§ LVU, vilket inkluderade att undersöka eventuella könsskillnader samt teoretisk förståelse av dem. Materialet som har analyserats har bestått av domar; mer specifikt domar som rör 3§ LVU. Inledningsvis visar empirin att ungdomarnas beteende avseende missbruksrekvisitet framställs på ett liknande sätt för könen, där fokus uteslutande ligger på den faktiska konsumtionen för såväl pojkar som flickor. Det talar emot den forskning som nämnts i kunskapsläget som handlar om att missbruk motiveras olika för könen, där det framgår att flickors missbrukrekvisitet inom 3§ LVU inte bara utreds utifrån konsumtion utan också utifrån utåtagerande beteende/utsatthet för misshandel eller huruvida de är sexuellt aktiva med pojkar. En eventuell förklaring till varför denna studies empiri inte överensstämmer med den tidigare studien kring missbruket kan vara att den gjordes för över tjugo år sedan. Det skulle därmed kunna vara så att bedömningarna gällande missbruksrekvisitet för 3§ LVU har blivit mer könsneutrala sedan dess, även om det inte går att fastställa eftersom materialet för den här studien är för litet för att kunna generalisera till en större population.

Gällande könsskillnader har det framkommit ett flertal sådana som bekräftas av forskningen i kunskapsläget och som ytterligare kan förstås genom genusteorier. Av empirin har det visat sig att beskrivningarna av ungdomarnas problematik är mer utförliga och konkreta för pojkarna än för flickorna. Pojkarna anses behöva vård för sitt beteende som ofta är kriminellt och därmed olagligt, medan flickorna anses behöva vård på grund av sådant beteende som innefattar umgänge med olämpliga personer, där något olagligt inte framkommer och inte heller på vilket sätt umgänget är olämpligt. Detta har tolkats som att flickor begränsas av sociala normer på ett sätt som inte pojkar gör, eftersom gränsen för vad som anses vara problematiskt verkar vara lägre för flickor än för pojkar. Vidare problematiseras ungdomarnas umgänge på olika sätt, där det för flickor läggs stor vikt vid att umgänget består av äldre män medan pojkarnas umgänge problematiseras för att det är kriminellt. Att det finns ett fokus på kön och ålder för flickorna utan att ge utförligare beskrivningar än så kan förstås som att det skulle kunna finnas en underförstådd koppling till flickornas sexualitet, något som har kunnat konstateras i tidigare studier gällande utredningar inom socialtjänsten. En möjlig slutsats av det skulle kunna vara att sexualiteten som innefattar äldre män anses vara riskabel för flickorna och som därmed problematiseras i syftet att skydda dem.

Därutöver framkommer könsskillnader som ger uttryck för att pojkar är aktiva subjekt medan flickor är passiva objekt. För pojkar utmärker sig nämligen betoningen på deras eget beteende och dess negativa påverkan på andra medan det för flickor istället handlar om deras utsatthet för övergrepp eller övriga negativa beteenden från andra, exempelvis från deras pojkvänner. Dessa beteenden ges flickorna indirekt ansvar för genom att det problematiseras inom ramen för 3§ som ju rör eget beteende. Förståelse för detta har getts genom genusteorier, som betonar socialt konstruerade föreställningar om könen som gör att pojkar ses som aktiva och överordnade, vilket gör det möjligt att förstå betoningen som görs på deras eget utåtagerande beteende som får konsekvenser för andra. För flickorna handlar det istället om underordning i förhållande till pojkarna, vilket det ges uttryck för i och med att de beskrivs vara utsatta för uteslutande pojkars beteenden och dessutom indirekt ges ansvar för det. Det kan förstås som att det till följd av maktbalansen mellan könen läggs ett större ansvar på flickorna på grund av sociala normer, medan pojkarna är mer fria.

Vidare framgår könsskillnader också av orden som används för att beskriva ungdomarnas beteende, som för pojkar utmärks av ord som visar på fara eftersom de ger en bild av pojkarna som känslökalla. Även om det för flickor används ord som signalerar fara i den mån att det tyder på att de är hotfulla, används det för dem ord också ord som kan ses som "mildare" såsom "att ljuga" eller "att vara otrevlig". Det faktum att dessa "mildare" ord inte används för pojkarna är utmärkande, vilket har förståtts som att det finns stereotypa bilder som är socialt konstruerade, kring hur pojkar kontra flickor ska bete sig samt prata. Det medför att pojkar är mer fria än vad flickor är, som i högre utsträckning begränsas av sociala normer, vilket grundar sig i maktstrukturer mellan könen. Detta innefattar att flickor ska vara medgörliga medan det för pojkar accepteras och till och med förväntas att de ska ha ett utåtriktat beteende, vilket kan innefatta att vara otrevlig till exempel, och som ger förståelse för varför ett mildare språkbruk problematiseras hos flickorna än för pojkarna. Därutöver läggs det olika betoning på struktur för könen, i och med att det för flickor nämns flera aspekter av struktur, vilket det inte görs för pojkar. Detta har förståtts genom könsstereotypa föreställningarna som står i motsats till varandra och som framkommer i och med att flera aspekter av struktur betonas för flickor; det signalerar nämligen att det finns större krav på flickor att vara strukturerade och ansvarstagande.

Ytterligare könsskillnader uppdagades även gällande resonemang kring de ungas beteende relaterat till sina omsorgspersoner. För flickorna belystes återkommande behovet av att ha vuxna som tar hand om samt skyddar flickorna, medan det för pojkarna benämndes kort eller inte alls. I de fall resonemang kring vårdnadshavarna var förekommande för pojkarna handlade det som lyftes fram om deras oförmögenhet av att ha kontroll över samt sätta gränser för sina barn. Detta ger sammantaget uttryck för att det finns föreställningar om att flickor ska skyddas medan det för pojkar ska sättas gränser. Således har det kunnat förstås som ett resultat av de könsstereotyper som är rådande i samhället där betoningen på skydd kontra kontroll får det att framstå som att flickor är tillskrivna en underlägsen position till skillnad från pojkarna som framträder som utåtagerande och okontrollerbara, vilket kan ses som stereotypiskt maskulint; något som signalerar en överlägsenhet.

Slutligen framkommer även skillnader vad gäller tonvikten på de ungas psykiska hälsa i domarna där flickornas domar präglas av grundliga redogörelser gällande deras psykiska hälsa och självdestruktiva beteenden. För pojkarna nämns deras mående enbart i enstaka fall och mycket sparsamt, trots att några av pojkarna själva uttryckt sin psykiska ohälsa. Detta bekräftar tidigare studier på ämnet, som redogör för att flickor ofta bereds vård enligt 3§ LVU utifrån självmordsbenägenhet och sådant som rör den psykiska ohälsan, till skillnad från pojkar. Den skilda betoningen på psykisk ohälsa för könen har förståtts genom det osynliga genuskontraktet, som rör den socialisering som människan genomgår, och som kantas av stereotypa föreställningar kring manligt och kvinnligt och hur man ska vara för att passa inom ramen för sitt kön. Det innefattar bland annat den stereotypa idén om att män inte ska visa sig svaga och inte heller ses som svaga av samhället. Att den psykiska ohälsan tas fasta på för flickor men inte för pojkar, fastän det framkommer att pojkarna också mår dåligt psykiskt, ger därmed uttryck för dessa könsstereotypa idéer kring känslor.

Avslutningsvis kan det konstateras att könsskillnaderna som innebär att ungdomars problematik beskrivs på olika sätt i domarna ger uttryck för en bristande könsneutralitet, vilket riskerar att leda till att både flickor och pojkar drabbas negativt. För pojkar handlar det om att den psykiska ohälsan inte tycks tas i beaktande medan det för flickorna rör sig om att de bland annat ges indirekt ansvar för sin utsatthet för andras beteenden. Även om materialet i den här studien är för

litet för att kunna dra slutsatsen att dessa skillnader finns generellt när bedömningar för 3§ LVU görs, indikerar de ändå på att det föreligger brister gällande könsneutralitet.

7.2 Vidare forskning

Med tanke på att könsskillnader har upptäckts i den här studien gällande hur de ungas problematik beskrivs i domarna, som skulle kunna vara ett uttryck för en bristande könsneutralitet, väcker det ytterligare funderingar kring huruvida detta är en omfattande problematik vid bedömningar enligt 3§ LVU. Därmed hade det varit av relevans att undersöka hur medvetenheten ser ut gällande könsstereotypa föreställningar hos exempelvis nämndemän som är delaktiga i mål som rör 3§ LVU, genom att undersöka hur de ser på könsstereotyper i förhållande till de beslut som tas. På så sätt hade en ökad förståelse kunnat fås för hur de som tar besluten inom förvaltningsrätterna resonerar kring beslutsfattande och könsstereotyper.

Referenslista

Anderson, Valerie R., Kara England & William S. Davidson (2017) Juvenile Court Practitioners' Construction of and Response to Sex Trafficking of Justice System Involved Girls. *Victims & Offenders*, 12(5): 663-681.

Andersson Vogel, Maria (2016) Psykisk ohälsa, utsatthet och en legitimerande oro – diskursiva förståelser av flickor som placeras vid särskilda ungdomshem. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 23(2): 109–128.

Barnombudsmannen (2021) *Det här är barnkonventionen*.

<https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/om-barnkonventionen/?currentCategories>
≡ [Hämtat: 2023-04-22].

Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje uppl. Stockholm: Liber.

Butler, Judith (2007) *Genustrubbel. Feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos AB.

Claezon, Ingrid (2008) *Att göra skillnad: Könsperspektiv i socialt arbete med barn och ungdomar*. Stockholm: Allmänna barnhuset.

Hacking, Ian (2000) *Social konstruktion av vad?* Första uppl. Stockholm: Thales.

Hamreby, Kerstin (2004) *Flickor och pojkar i den sociala barnvården: Föreställningar om kön och sociala problem under 1900-talet*. Doktorsavhandling. Umeå: Institutionen för socialt arbete.

Hirdman, Yvonne (1988). Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning. *Kvinnovetenskaplig tidskrift* Vol. 3.

Hirdman, Yvonne (2001). Genus: om det stabila föränderliga former. Första uppl. Malmö: Liber AB.

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Elanders Gotab: Vetenskapsrådet.

Laanemets, Leili & Arne Kristiansen (2008) Kön och behandling inom tvångsvård: en studie av hur vården organiseras med avseende på genus. Statens institutionsstyrelse (SiS).

Levander, Ulrika & Lina Sturfelt (2019) Samhällsvårdens Svarte Petter - samtida och historiska kategoriseringar av barn och unga i samhällsvård med psykisk ohälsa. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 26(1): 19-41.

Lundström, Tommy & Marie Sallnäs (2016) Klass, kön och etnicitet i den sociala barnvården. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 10: (2-3).

Schlytter, Astrid (2000) Kvinnokroppen som text. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 1-2: (109-119).

Schlytter, Astrid (1999) *Kön och juridik i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Socialstyrelsen (2020) *LVU. Handbok för socialtjänsten*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2021) *Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2020*.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2021-8-7516.pdf> [Hämtat: 2023-05-15].

Statens institutionsstyrelse (SiS) (2022) *Vår verksamhet*.

<https://www.stat-inst.se/var-verksamhet/> [Hämtat: 2023-05-17].

Svensson, Eva-Maria (2001). *Genusforskning inom juridiken*. Stockholm: Högskoleverket.

Tärnfalk, Michael & Alm Charlotte (2021) Social worker motivations and organisational prerequisites for care of children who commit crimes - the best interests of the child or the protection of society? *European Journal of Social Work*, 24 (1): 21-44.

Ulmanen, Petra & Gunvor Andersson (2006) *Svensk social barnvård ur ett könsperspektiv 1993-2003: En litteraturgenomgång*. (SiS följer upp och utvecklar; Statens institutionsstyrelse).

Lagtexter

SFS 1974:152. *Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform*

SFS 1990:52. *Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga*

SFS 2008:567. *Diskrimineringslag*

SFS 2018:1197. *Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*

Propositioner

Prop. 1979/80:1. Om socialtjänsten.

Prop. 1989/90:28. Om vård i vissa fall av barn och ungdomar.